

UZ ODLAZAK

LJUBICA ŠTAMBUK

(Perast, 25. travnja 1946. - Rijeka, 22. srpnja 2020.)

Rođenje u možda najljepšem zaljevu na svijetu, a sigurno je to u hrvatskom zaljevu Boke kotorske, poseban je dar od Boga. Uistinu je to povlastica koju dobiju rijetki Hrvati, a danas gotovo na prste nabrojivi. Zasljepljujuća ljepota prirodne vizure, drevne palače pomorskih kapetana, legende i tajanstvene planine koje grle zaljev, mirisi mora i gorskih trava i ono nepojmljivo što se ne može izreći, učine da se zavičaj i nakon odlaska nosi u srcu na poseban način. Kao i svaki drugi on se ne ostavlja nikada i u duhu te satire u tuđini svojim nadnaravnim čežnjama za povratkom u Itaku. Veliki su pjesnici u dalekim zemljama gasnuli s posljednjom mislju na topli i mirisni lirske svemir Kotora, Perasta, Dobrote, Prčanja, Mula, s pogledom na Gospu od Škrpjela i Svetoga Jurja. Zavičaj je pun divljenja opisivao Viktor Vida, a Frano Alfirević oglasio se nostalgijom u mnogim pjesmama: „Nikad ti ne bih mogao reći zbogom./ zemljo neizrecive ljepote./ dok samac u daljini kročim trudnom nogom./ i svaki dan tvoj žudim što mi ga udes ote./ Nikad ti ne bih mogao reći zbogom.“

Jedno od najljepših mjesta je Perast, dom hrvatskih kapetana, poznat po palačama pomoraca i raskošnim vrtovima. Legenda kaže da su Perast sagradili iz plemena Pirusta. Najprije se naselje nalazilo visoko u brdu na lokalitetu Glogovac, da bi se kasniji stanovnici Hrvati spustili na obalu, na morsku pjenu koja će oplakivati njihove zidine. Od prvoga naselja ostale su samo ruševine, pune tajanstvene tišine.

Ljepota asimetričnih građevina na obali, razvedenost svjetla i tame u kamenim zdanjima, uzdignuti visoki zvonik Svetoga Nikole, brodovi i jedrenjaci na plohi srebrnoga palucanja sunca i zlata večernjega sutona, zauvijek ostaju u dječjem srcu, ma koliko dugo teret vremena odijelio njihov život od toga mitskoga prostora. Znameniti su i poznati mnogi koji su se rodili u Perastu, ali ima i onih samozatajnih i mnogima nepoznatih osoba koje su ne samo ljubavljiva za kotorski zavičaj zaslužile spomen na svoj život, nego i prinosom duhovnoga blaga kojim se ponovno može iščitati dubina hrvatske povjesnice u tom prostoru. Jer u Boki kotorskoj svaki kamen pjeva hrvatski.

Ljubica Štambuk rođena je u Perastu 25. travnja 1946. od majke Cinte, rođene Brajković, i oca Viktora Mičetića. Njih dvoje vjenčali su se u Perastu 1939., a Ljubica je bila peto dijete od ukupno osam koliko ih je imala obitelj Mičetić. Ubrzo nakon Drugoga svjetskoga rata obitelj seli u Praputnjak i kasnije u Rijeku. Tu je Ljubica završila svoje školovanje i postigla zvanje profesora matematike i fizike. Svoj radni vijek provela je kao predavač na srednjim i visokim školskim ustanovama u Rijeci, Pazinu, Puli, Poreču, Ogulinu, Opatiji, Karlovcu i Gospiću. Napisala je devet udžbenika iz područja matematike - šest kao autorica i tri kao koautorica. Pisala je i objavila znanstvene i stručne radove

i bila suradnica na više znanstvenih projekata. Manje je poznato da je voljela šah i nastupala od osnovne škole do završetka fakulteta na natjecanjima te postizala zapažene rezultate. Udažom je napustila šah te se posvetila radu i odgoju četvero djece. Njene ljubavi, kako je često govorila, bile su: obitelj, matematika, glagoljica i Boka. Redovito je kao dijete ljeti posjećivala Perast jer je majka nastojala svojoj djeci usaditi ljubav za zavičaj. Prigodom tih posjeta Ljubica je provodila puno vremena s don Gracijom Brajkovićem, njenim dondom. Svećenik Brajković, brat njene majke, bio je ugledna značajka, a po prirodi nježan, profinjnjen, obrazovan, kao svećenik poznat po karizmatičnosti i ljubavi prema svojoj obitelji. Prilikom posjeta Perastu on je Ljubici s puno ljubavi pokazivao riznicu crkve Svetoga Nikole i druge znamenitosti grada. Vodio ju je na školj čije je značenje uvijek iznova tumačio i pokazivao novo nabavljene umjetnine. Znao je stručno objasniti povijesne i umjetničke vrijednosti u crkvi Gospe od Škrpjela, a Ljubica je upijala svu tu raskoš i divila se. Osobito se divila freskama velikoga slikara Tripa Kokolja s prikazom apoteoze Marije Majke Božje. To će divljenje kasnije prerasti u potrebu da ona sama uroni u istraživački napor i doprinese nešto još nepoznato u riznicu hrvatskih povijesnih uspomena Boke kotorske.

Nimalo slučajno su njih dvoje, dondo i Ljubica, bili povezani ne samo ovom znatizeljom za spoznajom davnine, nego i karakterom i naravi samih osobnosti: oboje samozatajni, tihi, blagi, strpljivi, marljivi, nepopustljivi u namjerama i čvrsti u stavovima.

Zajedno s obitelji Ljubica je tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina nekoliko puta posjetila Perast. Zatamnjena je bila slava i sjaj njenoga rodnooga grada, opustjeli su mnogi palaci i čardini, ali magija splina koji nepojamnu ljepotu djetinjstva čuva u čarobnoj kutiji, ostala je do njene smrti.

Dondo je umro 20. srpnja 1994., pokopan je 21. srpnja. Iako su bila teška ratna vremena, na granici do zuba noružani, Ljubica sa sestrom kreće na sprovod u Perast. Na graničnom prijelazu čeka dozvolu kako bi posljednji puta vidjela svoga donda. Čekale su dugo i stigle kad je već lijes bio u crkvi Svetoga Nikole. S njim je odlazilo i njeno djetinjstvo.

Po odlasku u mirovinu nastupilo je vrijeme poniranja u dubine uspomena i spoznaje značenja glagoljice kao kulturne baštine u ovom dijelu hrvatskoga bića. Posve se posvetila glagoljici i već 2015. održala prva tri predavanja iz ciklusa „Brojevi u glagoljici“ u Praputnjaku pokraj Rijeke u organizaciji Kulturne udruge Praputnjak. Imala je strpljenja i ljubavi da pohađa seminar iz glagoljice koji je bio organiziran u Rijeci, a u organizaciji Pučkog otvorenog učilišta u Zagrebu 2016. pohađala je jedan semestar glagoljice. Već tada je bila dovoljno educirana da održi polaznicima opširno predavanje pod nazivom „Pisanje brojeva glagoljicom“ (2016.). Otkrila je čudesnu vezu slova i brojeva, spoj matematike, jezika i pisma i još više se zaniijela bogatim područjem glagoljice.

Održavala je predavanja i u drugim mjestima u Hrvatskoj. Ulazila je sve dublje u područje glagoljice, upoznala dostupnu literaturu eminentnih istraživača glagoljice i povijesti, putovala i proučavala razne glagoljske natpise te je svojim predavanjima i objavljenim radovima doprinijela popularizaciji glagoljske baštine. Njezina predavanja i članci odlikovali su se stručnošću,

provjerenim podacima, jasnoćom razlaganja, te nadasve pismenošću i poznavanjem povijesnog i umjetničkog konteksta. Bila je aktivna članica Društva prijatelja glagoljice kao i Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica Rijeka 809“.

Godina 2016. bila je već posvećena glagoljici u Boki kotorskoj: predavanje u Donjoj Lastvi „Tragovi glagoljice u Boki kotorskoj“ i sjećanje na donda Gracija i njegovo glagoljanje kad je znao govoriti: „... pjevao sam misu staroslavenški“ (dio pisma sestri Cinti kad je bio župnik u Mulu i Škaljarima)

Ljubica Štambuk je surađivala sa Staroslavenkim institutom u Zagrebu i trebala je biti delegirana za istraživanje glagoljice u Boki. Predavanja o znamenitim ličnostima iz Boke obogatila su dotadašnja otkrića. Tako je otkrivala nove epizode hrvatske povjesnice: „Nadbiskup Andrija Zmajević u djelima don Gracije Brajkovića“, „Spomen na don Graciju Brajkovića, zaslužnog bokeljskog svećenika i znanstvenika“ (objavljeno u tri nastavka u Hrvatskom glasniku, posebno u članku objavljenom u Hrvatskom slovu 2018., kao i u časopisu Baščina iste godine.)

Istraživala je na riječkom groblju Kozala i u tri kamena otkrila mnoštvo uglatih glagoljskih slova koje je prilikom uređenja odarnica nanižao slikar Zlatko Kutnjak, a znakovi su bili dio teksta: „Ja sam uskrsnuće i život/ smrti zapravo nema/ domovina je naša na nebesima“. Također je na Braču uočila na svodu crkve Svetoga Antuna Opata u Pražnicama tekst na glagoljici i prevela ga na suvremeni hrvatski jezik: „Ovo je tijelo moje, ovo je čaša krvi moje“.

U brojnim predavanjima koja su objavljena kao i člancima pružila je novi pogled na Boku kotorsku: „Tragovi glagoljice u Boki kotorskoj“, „Otočić Gospe od Škrpjela - od hridi do svetišta“, a također i u glagoljsku baštinu diljem sjevernoga uzmorskoga prostora i Istre.

Detaljno je obradila u 23 znanstvena i stručna rada pitanja od značenja za produbljivanje znanja o glagoljici od otoka Krka i sjevernoga Jadrana pa do Boke („Svestrani pop glagoljaš Ivan Feretić“, „Glagoljica na Grobnišćini“ - „Gospa od Škrpjela - od hridi do svetišta“.)

Njena strast bila je prožeta otkrićem širine glagoljaškoga polja kao povijesnoga i gotovo emotivnoga prostora hrvatske prošlosti. S tim u skladu detaljno je obradila i napisala te poslala gradu Rijeci inicijativu da se u okviru projekta Rijeka-Europska prijestolnica kulture 2020. na dostojan način uključi glagoljaška sastavnica ovoga grada, a konkretan prijedlog je bio da se u Rijeci na području Staroga grada postavi ploča na latinici i glagoljici, kojima bi se obilježila prva tiskara u Rijeci 1530. i njezin osnivač biskup modruški Šimun Kožičić Benja. O tome je pisala i u Hrvatskome slovu od 7. veljače 2020. Odgovor nije dobila.

U tragičnim danima rastanka od ovozemaljskoga života utjeha su joj uz obitelj bili Gospin molitvenik i pjesma „Zdravo kraljice bokeljskog mora“. Preminula je 22. srpnja 2020. S Ljubicom Štambuk napustila nas je jedna iznimna duša - obrazovana, široko i visoko uzdignuta ponad svakodnevice ovoga svijeta, topla, smirena, vjerna Bogu i Putu, istini i životu kojega je slijedila i domovini koja se najsnažnije sažela u kocki vedrine najljepšega zaljeva na svijetu, u njejoj Boki i Perastu.

Nevenka NEKIĆ

TIN KOLUMBIĆ

SPOMENIK SLOBODI

Vodotoranj

Barbari su rušili njegov beton i čelik, ali ponosan hrvatski duh i dalje je živio u njemu, u ljubavi prema gradu. Ostajući uspravan ranjenima i umornima darivao je nadu.

Vučedolska golubica iz njegova je gnijezda noću letjela do zvijezda. Vukovarce je hrabrio njezin raskošan pjev, i zanosan prkosni lijet. Bdjela je nad gradom kao raspjevani cvijet.

Vodotoranj je znamen koji ponosno svjedoči da su Vukovar branili hrabro i živi i mrtvi. On je uzvišeni spomenik ljubavi, svetoj slobodi i hrvatskoj žrtvi.

U teškom vremenu rata sa svih strana Hrvatske k Vukovaru je tekla tiha i topla molitva kao sveta duhovna voda. Svaka je kap vode šaptala samo jedno ime: Sloboda! Ratne rane Vodotoranja danas su sjajne latice vukovarskog cvijeta. On ljude dobre volje iz cijeloga svijeta prijateljski k sebi zove da vide kako se ljubavljiva brani i ostvaruje snove.